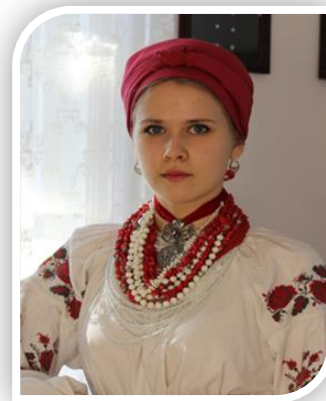

Уляна ОЛЕНСЬКА,
студентка філологічного факультету
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

ПРИЧИНИ ПОЯВИ І ВЖИВАННЯ НОВОЗАПОЗИЧЕНИХ СЛІВ У КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Постановка проблеми. Будь-яка національна мова у певний період свого існування та розвитку є відображенням епохи, у якій вона існує, її реалій та лінгвістичних потреб. Особливо ці потреби відображуються у лексичній системі мови, проявляючись, зокрема, у запозиченнях для номінації нових, невідомих раніше реалій, для яких відсутні питомі українські слова.

Проблема вживання новозапозичених слів у комунікаційному просторі є важливим аспектом мовного дослідження та вивчення феномену лексичної інновації. Ця проблема обумовлена взаємодією суспільства та мови, що піддається постійним змінам і адаптаціям під впливом різноманітних культурних, технологічних і соціальних чинників.

Актуальність теми пов'язана з необхідністю схарактеризувати причини появи новозапозичених слів в українському комунікаційному просторі, а також визначити проблеми, які спричинює вживання таких слів. Зважаючи на свою новизну, лексичні одиниці, що недавно запозичилися, можуть бути частково або повністю незрозумілі тому, хто говорить або слухає. Тому новозапозичення є важливим об'єктом інтересу численних лінгвістичних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблема ново запозичень цікавить таких науковців як В. Бережняк [1] (здійснила дослідження доцільності вживання нових запозичень), О. Стишов [6] (розглянув іншомовні новозапозичення у ЗМІ), М. Навальна [4] (вивчила особливості функціонування запозичених лексем у мові українських ЗМІ); Н. Дащенко [3] (розглянула запозичення у сфері освіти) та ін. Усе ж, аналіз досліджень засвідчує, що ця тема не вичерпана до кінця, оскільки новозапозичені слова уводяться в комунікаційний

простір на постійній основі, що підтверджує вагу нових досліджень у цьому напрямку.

Мета статті – визначити причини появи і вживання новозапозичених слів у комунікаційному просторі та проблеми, пов'язані з таким вживанням.

Запозичення з інших мов – це явище не нове, адже протягом усього періоду свого розвитку українська мова взаємодіяла з іншими національними мовами, засвоюючи певні поняття. Наприклад, слова *журі, ательє, тротуар, бухгалтер* – запозичення, але вони міцно увійшли у лексичну систему української мови і вже сприймаються мовцями як власне українські. Натомість новозапозичені слова для багатьох мовців можуть бути невідомими та потребувати пояснення, якщо вони не знайомі з реальністю, яку ці слова позначають (наприклад, *барбершоп, спінер, чизкейк, кавер, руфер, бат, лоукост, батл* та ін.)

Ураховуючи важливість та значення інноваційних процесів у динаміці мовних змін, потрібно виділити деякі ключові нелінгвістичні чинники, що впливають на збагачення словникового запасу, які також пов'язані з новозапозиченими словами в останні роки. Серед них: збільшення питомої ваги розмовного компонента в структурі літературної мови; значне послаблення цензури та самоцензури (наприклад, такі новозапозичені слова часто зустрічаються не лише в усному, а й у публіцистичному мовленні) практичні запити мовців, вербальна мода – вишуканий смак певної епохи; шукають нові способи вираження. Наприклад, таку думку поділяють Л. Чумак [7] і О. Стишов [6].

Також новозапозичені назви більш популярні через позамовний чинник – престижність: іноземні назви вважаються більш авторитетними за українські. При цьому не має нічого спільного з якістю викладу інформації та її доступністю для широкого кола мовців. Цю думку також підтверджує у своїй статті «Особливості функціонування запозичених лексем у мові українських засобів масової інформації» докторка філологічних наук, професорка Марина Іванівна Навальна [4].

Ось, наприклад, недоцільне використання запозичень в українських ЗМІ, які б варто замінити на питомі. У телепрограмах українського телебачення активно застосовується лексема **хейтер** (від англ. *hater* — ненависник). Це слово використовують для позначення людини, яка задрить успіхам іншої або ж каже чи пише неприємні речі про когось або критикує чийсь досягнення, *«тицьнув середній палець хейтерам»* («ТСН», 19.11.23). У цьому випадку варто замінити слово *хейтер* на *недруг* тому, що не всі люди можуть правильно зрозуміти значення першого слова.

Останнім часом досить поширеним у мові масмедіа стає слово **фідбек** (англ. *feedback* – відгук), яке є запозиченням політичного та технологічного спрямування.

В українській мові це слово означає зворотній зв'язок, залишити відгук. Напр., «Федоров закликав надсилати відгуки про роботу «Дії» — як залишити **фідбек**» («ТСН», 23.10.23). Для цього вислову краще використати словосполучення *зворотній зв'язок*, бо це скорегує читачів до правильного розуміння заголовку в статті.

Н. Гудима та Л. Архипенко називають способи запозичення та престижність іноземних слів у групу запозичень соціальною психологією [2]. Така група іншомовних слів часто призводить до переповнення мови.

Можна також виділити такі групи факторів, що визначають процес запозичення на сучасному етапі розвитку українського суспільства:

1) «номінативна безвихідність» і прагнення до мовної економії. Якщо мовець стикається з новою реальністю, яка не має спеціального позначення на певній мові, він не віддає перевагу описовому способу рідною мовою (наприклад «*сирний тиріг*» замість «*чизкейк*»), натомість запозичує іноземне позначення. Іноді описова фраза може бути занадто великою для використання у повсякденному мовному спілкуванні;

2) неготовність мовців використовувати слова, що не містять жодного коннотативного значення, особливо в галузі науково-технічної термінології та номенклатури. Наприклад, використання лексеми «помилка» замість «баг» позбавляє сказаного жаргонічного, оцінного забарвлення.

П. Селігей пропонує врахувати наступні основні фактори проникнення запозичених слів у сучасну українську мову:

1) тенденція до лаконізму та односкладності: оратори віддають перевагу поняттю з одним запозиченим терміном, а не тривалому та громіздкому конкретному відмінюванню, замість довгих описів все необхідне значення концентрується в одному слові, з якого вони також утворюють односкладні похідні;

2) іншомовне слово однозначне, його семантика більш конкретна і чіткіше визначена, воно детально розповідає про існуючу концепцію, вводить новий семантичний відтінок, який важко або неможливо перенести на конкретний аналог;

3) чужі слова жваво проникають навіть тоді, коли певні соціальні верстви захоплюються чужою культурою. Запозичення закріплюються не для пояснення концепції або суті справи, а для прагнення речника довести свою сучасність та обізнаність [5, с. 10-11].

Таким чином, у сучасному інформаційному суспільстві спостерігається стрімке поповнення лексики новими термінами та виразами, що часто запозичуються з інших мов або формуються на основі нових технологій, наукових відкриттів, модних течій тощо. Це призводить до створення унікального

лінгвістичного простору, проте в одночас приносить із собою ряд проблем. По-перше, вживання нових слів може викликати непорозуміння у спілкуванні, особливо між представниками різних поколінь чи соціокультурних груп. Відсутність загальноприйнятої інтерпретації термінів може створювати бар'єри в комунікації та порушувати звичну лексичну стабільність. По-друге, надмірне вживання новозапозичених слів може впливати на стилістичну насиченість мовлення та призводити до втрати точності у вираженні думок. Це особливо актуально в професійному чи науковому дискурсі, де точність та однозначність висловлення є ключовими. По-третє, процес глобалізації та інтернаціоналізації мовного простору призводить до активної взаємодії різних культур, але також може спричиняти втрату унікальності та самобутності мови через запозичення загальнотипових термінів.

Згадані проблеми вимагають уважного вивчення та аналізу, а також вироблення ефективних стратегій для збереження балансу між інноваціями в лексичному складі та забезпеченням зрозумілості й ефективності мовлення.

Висновки і перспективи дослідження. Отже, аналізуючи причини появи і вживання новозапозичених слів у комунікаційному просторі, необхідно враховувати психологічні фактори, особливо явища табу, евфемізмів, прагнення до гіперболи, іронії, волю автора до вираження суб'єктивних почуттів та своєї приналежності до певної групи (наприклад ІТ-спеціалістів, музикантів тощо). Вони впливають на пошук адекватного лексичного вираження нових понять.

Новітніх запозичень зараз надмірна кількість, а їх вживання не завжди виправдане, та часто суперечить традиціям української мовної системи.

Перспективним вважаємо вивчення лексико-семантичних типів та словотвірних особливостей новозапозичених слів української мови.

Список використаних джерел

1. Бережняк В. М. Новозапозичення в українській мові// *Література та культура Полісся*. 2008. Вип. 43. С. 121-127.

2. Гудима Н.В. Лексичні запозичення у прозі українських постмодерністів.

URL:

<http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/1132/%D0%93%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B0%20%D0%9D.%20%D0%92.%20%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%83%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%96%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

3. Дащенко Н.Л. Лексика сфери освіти. URL:

<http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/22673/1/30-37.pdf>

4. Навальна М.І. Особливості функціонування запозичених лексем у мові українських засобів масової інформації. URL: http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/4313/navalna_stattyaMOVA_2018.pdf?sequence=1

5. Селігей П. Що нам робити із запозиченнями? // *Українська мова*. 2007. № 3. С. 3-17. URL: <https://archive.org/details/zapozychen>

6. Стишов О. НОВІ ІНШОМОВНІ СЛОВА В УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ЗМІ ПОЧАТКУ ХХІ ст. *Studia Philologica*. №2. 2018. С. 66-75.

7. Чумак Л.М. Роль афіксальних елементів у дериваційній системі сучасної англійської мови. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/20572334.pdf>

Віталіна ДЕМЧЕНКО,
учитель Плугатарського ЗЗСО I-III ступенів
Прилуцького району Чернігівської області

РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОГО МОВЦЯ І ЧИТАЧА – ПРІОРИТЕТНЕ ЗАВДАННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

«Розвиток компетентного мовця й читача Нової української школи» – це тема, яка вказує на важливі аспекти у викладанні української мови та літератури в рамках сучасного підходу до освіти в Україні, відомого як «Нова українська школа».

Сучасна освітня парадигма, втілена в Новій українській школі, націлена на розвиток не лише знань, але й ключових компетентностей, серед яких особливо важливими є мовленнєва та читацька. Сьогодні я хочу поділитися з вами думками щодо розвитку цих компетентностей в учнів у рамках сучасної освітньої парадигми.

Нова українська школа відзначається інтегрованим підходом до навчання. Інтеграція мови та літератури дає змогу учням краще опановувати мовні явища через вивчення художніх текстів знакових творів української літератури.

Ключове завдання Нової української школи – розвиток мовленнєвих та читацьких навичок, що виступають основою для подальшого успішного навчання та професійного зростання.

Читання стає не лише інструментом навчання, але й засобом розвитку критичного мислення та аналітичних здібностей.